

Средњовековно оружје

Мач је оружје за блиску борбу, мада постоје и друге намене – украсне или ритуалне. Састоји се од зашиљене једностране или двостране оштрице, причвршћене за држач (балчак) и заштићене металном навлаком (ток, корице или каније).

На почетку средњег века у Европи долази до развоја квалитетнијег челика и нових легура, те мачеви постају гломазни и тешки. Феудални витезови су, између осталих, користили и тешке мачеве који су се морали држати обема рукама – дворучни мач, који с касније преузеле разне најамничке групе широм Европе. Постојала је и нарочита синтеза у виду једноипоручног мача, који се могао користити и једном и двома рукама (тзв. енглески *bastard*). У средњем веку најбољи мачеви су ковани у Пасауу у Немачкој. Касније се јављају и многи други оружарски центри. Преко Дамаска су увожене сабље, тзв. димискије, у Европу. Иако су по Дамаску добиле име, оне су израђиване у разним радионицама Блиског, и највише Средњег Истока.

Номадски народи Азије су се углавном ослањали на сабље које су се у коњичким јуришима показале као незамењиве, те су истима извршили јак утицај на европске мачеве у истом периоду. Развој мачева и мачевања у Јапану је имао јако необичан ток, чему је сасвим извесно допринела географска изолованост те земље; ратници ове земље су остали ослоњени на катане или јапанске мачеве.

Приближавањем Новог века, мачеви губе на војној намени, маси и величини. Једино се сабља задржава у формацијској употреби међу коњичким јединицама и као део парадне униформе међу официрима.

Клејмор је велики дворучни мач који се користио у средњовековном периоду. Последња битка у којој се овај мач нашао у значајнијем броју је битка код Киликранкија, битка између шкотских кланова, 1689. године. Већ тада је клејмор био нешто мало мањи од онога пре 300 година; овако мањи представљао је већу опасност јер је пружао већу брзину и покретљивост у борби. Такође је био ефикасан у разоржавању противника – његова конструкција омогућавала му је прилико укрштања потребан маневар који је противника лишавало оружја.

Просечан клејмор био је дугачак око 1,33 m, од чега је балчак био дугачак 33 cm, а оштрица 1 m. Тежина просечног клејмора износила је 2,5 kg.

Дуги мач

Дуги мач је дефиниција мача који је био дужи од тада обичних мачева њиховог времена. У касном средњем веку, од средине 14. века, дуги мач еволуира из класичних једноручних у такозване једноипоручне и дворучне мачеве. Нове врсте дугог мача настале су из борбе са тешким челичним оклопима у којима су се ретко користили штитови, при чему су били потребни модификовани мачеви и нове, развијеније мачевалачке технике. Једноипоручни мачеви (дужине сечива 75-110 cm, обично око 105 cm) били су дужи од једноручних (40-80 cm, понекад и метар), али краћи и лакши од тешких дворучних мачева (120-150 cm, неки и до два метра, мада су ово били више мачеви за показивање него за борбу). Једноипоручни мачеви могли су се водити једном или обема рукама, због чега су названи бастардним мачевима. Извори говоре да су се технике изводиле обично обема рукама. Дворучни мачеви водили су се искључиво обема рукама. Борци који су знали да рукују дворучном мачем били су веома цењени и обично у саставу са тешком пешадијом XV и XVI века, чије је главно оружје било дуго копље.

Са развијањем ватреног оружја где се, као последица, из употребе губе оклопи (мада је добар оклоп могао да издржи испаљени метак још у XVI веку), нестају исто тешки и дугачки

мачеви, као и буздовани, ратне секире и слично, а на њихово место ступиле су сабље, флорети и други лаки мачеви.

Скијавонеска

Скијавонеска или спада скијавонеска је врста једнопоручног мача који се први пут јавља у југоисточној Европи касног XIV века. Особина овог мача је била у накрсници у облику латиничног слова S. Улога такве накрснице могла је да се састоји у томе да се сечиво противничког оружја на тренутак отклони у страни или углави у повијеном краку накрснице и тиме омогући довољно времена да се зада ударац. Такав маневар било је могуће извести пре свега против сечива сабље, посебно турског типа, зване килиџ. Техника је наводно адаптирана из борбе против Османлија и њихових сабљи.

Најстарији данас познати облици мачева са S накрсницом ковани су у Србији у раздобљу између Маричког (1371) и Косовског боја (1389), што је довело до тезе да је скијавонеска настала у Србији крајем XIV века при чему поједини археолози говоре и о српском мачу. Ипак, порекло скијавонеске се не може одредити, јер се она јавља и у Византији и Угарској, као и у суседним земљама. У XV веку грчки и словенски најамници из Далмације доносе мачеве са S накрсницом у Венецију, где су, између осталог, чинили гарду млетачких дуждова. У Венецији мач добија свој данашњи назив као словенски мач, односно спада скијавонеска.

Сабља

Сабља је назив за мач који има закривљену оштрицу. Настала је као оружје коњице код номадских народа евроазијских степа. Касније се такође најчешће користила у коњици, а многе војске су је задржале након што је из употребе нестао класични мач. Данас се углавном користи у симболичке и церемонијалне сврхе, а њена спортска варијанта и за посебну спортску дисциплину мачевања. Због лакоће руковања и делотворности сабља је коришћена од XIV века и у балканском делу Европе. То потврђују прикази ратника и библијских битака на манастирским фрескама.

Катана је јапански дворучни мач, којим су се користили припадници јапанске ратничке касте, самураји. Обично се носила у пару са сличним, кратким мачем, који се назива вакизаши. Ова два мача у пару називају се даишо и представљали су друштвену моћ и част самураја. Дуги мач се користио за борбу, а кратки најчешће за извршење ритуалног самоубиства (сепуку) услед пораза и изгубљене части самураја. Даишо се преносио с генерације на генерацију као породично наслеђе.

Буздован, топуз или топузина, од турског *buzdohan* је ручно ударно и бацачко хладно оружје. Развио се од оковане палице па се може сматрати унапређеном батином. Буздован може бити направљен од јаког дрвета, за дршку, са металним ојачањима, мада постоје и буздовани направљени од метала, чија је глава обложена каменом, бакром, бронзом или челиком.

Други називи за буздован су базирани на броју металних пера које има. По броју пера се назива и троперац, шестоперац или шестопер, десетопер или друго. Ови називи су чести у српским епским песмама.

Оружје на даљину

Снагом мишића се избацује пројектил који је усмерен ка противнику. Најпознатији примерак из ове фамилије је лук и стрела.

Ратни лук

Ово је тип оружја који избацује стреле помоћу своје еластичности. Користи се за лов и спорт, а кроз историју се користио и за ратовање. Вештина употребе лука назива се

стреличарство. Веома различити дизајни лукова могу се срести у различитим културама и кроз разне периоде. Уобичајени су лукови направљени од чврстог дрвета, плочастог дрвета, као и композитни лукови. Сматра се да је лук настао у касном палеолиту и раном неолиту. У Европи се појавио на простору данашње Немачке. Стреле су прављене од боровине и имале су камени врх.

У Енглеској се у средњем веку појавио дуги лук, који је, са својим већим дометом и већом пробојном моћи, био веома квалитетан. Међутим, за добро руковање овим луком било је потребно више година тренинга.

Касније се развила и посебна врста лука, названа самострел. Његов недостатак је било врло споро пуњење, док су његове предности биле лакше руковање и чињеница да је већ после неколико недеља тренинга војник – стрелац био потпуно спреман за борбу. Такође, имао је већу пробојну моћ од било ког оновременог лука, што је тада било веома важно. Ратни лук почиње полако да нестаје са ратне сцене појавом барута и мускета.

Лук је на раним самострелима прављен од парчета дрвета, обично од тисовине. За време Крсташких ратова, Европљани су били незаштићени од сараценских композитних лукова; ови композитни лукови су били доста моћнији од европских дрвених лукова, па су Европљани усвојили композитне лукове као подесне за прављење самострела. Како је челик постао широко распрострањен у XIV веку, почели су од њега да праве и самостреле. Само, морали су имати неки механизам за затезање лука. Ови су механизми, врло различитог облика, омогућавали војнику да користи челични самострел без превеликог умарања, за разлику од дрвених самострела, који су користили људску снагу за натезање. Каснији самострели су имали толику кинетичку енергију да су могли да пробију сваки ланчани, као и већину пуних оклопа.

Остало

Кључало уље у условима рата; подразумева се велика количина уља загрејана на високу температуру, које се затим изливало на непријатеља. Често се описивало као добра одбрана од опсадног стања. С обзиром да је уље релативно скуп ресурс, и да је тешко одржавати велику количину уља током опсаде, кључало уље током историје и није било толико уобичајено. Остале вреле супстанце, као што су кључала вода, кључали катран или врућ песак, пружали су значајно економичнији вид одбране, а, наравно, било је и доста хладног оруђа, као што је обично камење, које је бацано.

Кључало уље се најчешће користило против напада пешадије на мердевинама, јер су изложене трупе имале велике потешкоће да се од уља одбране. Међутим, нападач је увек имао предност јер је бранитељ имао ограничене количине уља на бедему.

Грчка ватра је византијски изум који се користио као оружје у поморским биткама. У Византији је била позната и као „морска ватра“ или „римска ватра“ пошто су Византинци себе сматрали Ромејима, тј. Римљанима. Ради се о течном пламену које се избацао из неке врсте бацача. Никад се није сазнао прави хемијски састав ове запаљиве течности, али се сматра да је сигурно један од основних састојака била шалитра. Грчку ватру је, према Теофану, измислио архитекта Калиник из града Хелиопоља, који се тада налазио у Сирији или Египту, и донео је у Цариград нешто пре прве арапске опсаде (674—678). Захваљујући грчкој ватри, Византинци су успешно одбили напад Арабљана на Цариград.

Дуго времена непријатељи Византије једноставно нису налазили начина да се одбране од овог убојитог оружја. Према Јовану Кинаму, византијском историчару из XII века, тек неколико векова касније флоте италијанских република су нашле начин да заштите своје бродове облажући из тканинама натопљеним у сирће; или, касније, осушеним волујским кожама.